

UOT619:61.995.1

QUŞLARIN STAFİLOKOKKOZ VƏ STREPTOKOKKOZUNUN EPİZOOTİKİ
SİTUASIYASININ ÖYRƏNİLMƏSİM. S. MİKAYİLOV, A. R. ƏSGƏROV, N. G. QULİYEV, E. E. AXUNDOV
AKTN Baytarlıq ET İnstitutu

Son illərdə respublikanın fermer quşçuluq təsərrüfatlarında quşlar arasında aparılan kliniki müşahidələr, quş cəsədlərinin, damazlıq yumurtaların, ölü embrionların və ölü quşların lülə sümük iliklərinin bakterioloji müayinələri göstərmişdir ki, respublikanın fermer quşçuluq təsərrüfatlarında yoluxucu xəstəliklərdən stafilokokkoz və streptokokkoz mövcuddur. Quşların saxlanma şəraiti qeyri-kafi olarsa, bu xəstəliklər xeyli iqtisadi ziyan verə bilər. Bütün bu göstərilənlər baytarlıq xidmətindən təsərrüfatlarda baytarlıq sanitariya və müalicə-profilaktiki tədbirlərin keyfiyyətlə aparılmasını və onların keyfiyyətinə laboratoriya müayinələri ilə nəzarət edilməsini tələb edir.

Açar sözlər: Stafilokokkoz, streptokokkoz, quşlar, bakterioloji müayinə, yumurta.

Quş əti ən qiymətli qida məhsulu olduğundan quşçuluğa daim ehtiyac var. Lakin aparılan baytar-sanitar və müalicə-profilaktika tədbirlərinin eləcə də quşçuluğun yüksək inkişafına baxmayaraq stafilokokkoz və streptokokkoz törədicilərinin quşçuluğa böyük ziyan vurduğu müəyyən olub (2.4.5.7). Bu xüsusən quşçuluğun fermer əsasına keçməsi nəticəsində daha aydın nəzərə çarpır. Belə ki, fermer quşçuluq təsərrüfatlarında bir tərəfdən məhdud sahədə çoxlu miqdarda müxtəlif yaşda quşların toplanması və mütəmadi olaraq onların təzələnməsi, yemləmə və saxlama şəraitindəki qüsurlar, yüksək məhsuldar quşların stress və xəstəliklərə daha həssas olması, digər tərəfdən isə cücələrə ilk gündən dərman preparatlarının verilməsi ilə əlaqədar mədə-bağırsağın faydalı mikroflorasının inkişafının dayandırılması nəticəsində quş orqanizminin ümumi vəziyyəti və təbii müdafiə funksiyaları zəifləyir. Belə vəziyyətdə mikro-orqanizmlə makroorqanizmin arasında immunoloji tarazlıq pozulur, mikrobların inkişafı, xəstəlik əmələ gətirməsi və geniş yayılması üçün əlverişli şərait yaranır (1.3.5.6).

Material və metodika. Tədqiqatlar və bakterioloji müayinələr 2016-ci ildən Şabran və Şamaxı rayon fermer quşçuluq təsərrüfatlarından gətirilmiş patoloji materiallar üzərində Az.BETİ-nin Quş xəstəlikləri şöbəsində yerinə yetirilmişdir.

Tələf olmuş cücələrin sümük iliyindən, rüşeymlərin sarılıq kisəsindən, damazlıq yumurtadan götürülmüş qasıntılardan ət-peptonlu bulyon (ƏPB) və ət-peptonlu aqar (ƏPA) qida mühitlərinə əkərək 18-24 saat 37-38°C hərarətdə inkubasiya etdikdən sonra qida mühitlərində mikrob boyunun vəziyyəti yoxlanılmalıdır. Mikrob boy vermiş ƏPB-dan stafilokokkları müayinə etmək üçün duzlu ƏPA-dan, streptokokkları müayinə etmək üçün isə qanlı ƏPA qida mühitindən də istifadə edildi.

Alınan nəticələrin müzakirəsi. Epizootiki situasiyanı aydınlaşdırmaq üçün fermer quşçuluq təsərrüfatlarının axıncı 3 illik baytarlıq hesabatları təhlil edilmişdir. Müayinələr aparılan vaxtı quşların miqdarı, saxlama şəraiti, yemləndirilməsi, ana sürüsünün komplektləşmə mənbəyi nəzərə alınmışdır. Təsərrüfat və nəqliyyat əlaqələri, baytarlıq obyektləri, baytar-sanitariya obyektləri (baytar-sanitariya buraxılış məntəqələri, dezinfeksiya kameraları, dezobaryerlər, utilizasiya qurğuları və. s) və onların vəziyyəti aydınlaşdırılmışdır. Normadan artıq tələfat olan binalardakı quşlar kliniki nəzərdən keçirilmiş, tələfatın dinamikası, aparılmış müalicə və profilaktika tədbirlərinin səmərəsi təhlil edilmişdir. 20-25 quş cəsədi götürülərək patoloji anatomik yarılmış və bakterioloji müayinə üçün patoloji material kimi lülə sümüklərindən istifadə edilmişdir.

Şabranda yerləşən fermer quşçuluq təsərrüfatı 50 min baş quş üçün nəzərdə tutulubdur. Bunun üçün cavanları yetişdirmə və anac toyuqlar şöbələri, inkubatoriya, yem sexi, baytarlıq sexi, kəsim sexi və sairə köməkçi sahələri vardır. Təsərrüfatın girəcəyində nəqliyyat vasitələri, piyadalar üçün binaların girəcəyində dezinfeksiya baryerləri, baytarlıq-sanitar buraxılış məntəqəsi, dezinfeksiya məntəqəsi, utilizasiya qurğusu yoxdur.

Təsərrüfatda profilaktiki olaraq cücələr və toyuqlarda Nyukasl, çiçək, Qamboro, infeksiyon bronxit və larinotraxeit xəstəliklərinə qarşı peyvənd aparılır.

45 damazlıq yumurtanın, 54 ölü rüşeyimi, 90 ölü cücənin sümük iliklərindən bakterioloji müayinə aparılmışdır.

45 damazlıq yumurtanın 8 (18,0%)-dan Staf. pyogenes aereus; 16 (35,5%)-dan Str. faecalis; 3(6,6%)-dan E.coli; 2(4,4%)-dan S.enteritidis aşkar edilmişdir, 16 (35,5%)-dan xəstəlik törədicisi aşkar edilməmişdir.

54 ölü embrionların 18(33,1%-dan Staf. pyogenes. aereus; 12 (22,2%-dan Str.faecalis, 8 (15,0%) -dan E.coli, 6(11,2%-dan S.enteritidis, 10 (18,5) xəstəlik törədicişi aşkar edilməmişdir.

90 ölmüş cücələrin sümük iliklərindən, 23 (25,6,0%-dan Staf.pyogenes aereus; 17 (18,8%-dan Str.faecalis; 16(17,8%-dan E.coli; 19 (21,1%-dan S.enteritidis aşkar edilmişdir, 15(16,7%-dan xəstəlik törədicişi aşkar edilməmişdir. (Cədvəl 1.)

Cədvəl 1. Şabran quşçuluq təsərrüfatında patoloji materialların bakterioloji müayinəsi

Müayinə edilmiş P/m	Miqdarı	Xəstəlik törədiciləri									
		Yolux Mayan p/m		Staf. pyogenes (aereus)		Str. faecalis		E.coli		S.enteritidis	
		Cəmi	%	Cəmi	%	Cəmi	%	Cəmi	%	Cəmi	%
Damazlıq Yumurtalar	90	16	35,5	8	18,0	16	35,5	3	6,6	2	4,4
Ölü Embriolar	54	10	18,5	18	33,1	12	22,2	8	15,0	6	11,2
Sümük ilikləri	90	15	16,7	23	25,6	17	18,8	16	17,8	19	21,1

Şamaxı rayonunda fermer quşçuluq təsərrüfatı 40 min baş quş üçün nəzərdə tutulmuşdur. Təsərrüfatda Adler gümüşü cinsdən olan quşlar saxlanılır. Damazlıq yumurta Ceyranbatan fermer quşçuluq təsərrüfatından götürülür. Təsərrüfatın girəcəyində nəqliyyat vasitələrinin və piyadalar üçün dezinfeksiya baryerləri fəaliyyət göstərir. Lakin baytar-sanitar buraxılış məntəqəsi, dezinfeksiya kamerası, utilizasiya qurğusu, cəsədləri yarmaq üçün xüsusi otaq yoxdur.

Cədvəl 2. Şamaxı quşçuluq təsərrüfatında patoloji materialların bakterioloji müayinəsi

Müayinə edilmiş P/m	Miqdarı	Xəstəlik törədiciləri									
		Yolux mayan p/m		Staf. pyogenes (aereus)		Str. faecalis		E.coli		S.enteritidis	
		Cəmi	%	Cəmi	%	Cəmi	%	Cəmi	%	Cəmi	%
Damazlıq Yumurtalar	52	15	28,8	11	21,1	14	27,1	5	9,6	7	13,4
Ölü Embriolar	57	9	15,8	21	36,8	15	26,5	7	12,2	5	8,7
Sümük ilikləri	95	18	19,0	20	21,0	26	27,5	14	14,7	17	17,8

Təsərrüfatda profilaktiki olaraq cücələrdə Nyukasl və Qamboro xəstəliyinə qarşı peyvənd aparılır.

52 damazlıq yumurtanın, 57 ölü rüşeyimin ürək qanı və 95 ölü cücələrin sümük ilikləri bakterioloji müayinə edilmişdir.

52 damazlıq yumurtanın 11(21,1%-dan Staf. pyogenes aereus; 14 (27,1%-dan Str.faecalis, 5 (9,6%-dan E.coli; 7 (13,4%-dan S.enteritidis aşkar edilmişdir, 15 (28,8%-dən xəstəlik törədicişi aşkar edilməmişdir.

57 ölü embrionun 21 (36,8%) Staf.pyogenes aereus; 15 (26,5%-dan; Str.faecalis 7(12,5)-dan E.coli; 5(8,7%-dan S.enteritidis aşkar edilmişdir, 9 (15,8%-dən xəstəlik törədicişi aşkar edilməmişdir.

95 ölü cücələrin sümük iliyindən 20 (21,0%-dan Staf.pyogenes.aereus; 26 (27,5%-dan; Str.faecalis; E.coli 14(14,7%-dan; aşkar edilmişdir, S.enteritidis 17 (17,8%-dan; 18(19,0%-dan xəstəlik törədicişi aşkar edilməmişdir. (Cədvəl 2.)

Stafilokokkoz və streptokokkozun baş verməsi və yayılmasında əsas infeksiya mənbəyi xəstəlik keçirmiş bakteriya daşıyıcı toyuqlardır. Onların verdiyi yumurtanın

müəyyən faizi yoluxmuş olur.

Bakteriya daşıyıcı toyuqlar sağlam toyuqlardan xarici görünüşünə görə bir o qədər də fərqlənmirlər və norma daxilində yumurta verirlər. Lakin onlar çox vaxt stafilokokkoz və streptokokkoz xəstəliyindən zəifləyir nəticədə iti sepsisdən, qaraciyərin partlamasından, perikartiddən, sarıq peritonitindən, həmçinin ovaritdən və salpingitdən tələf olurlar. Göstərilən xəstəliklərə yoluxmuş toyuqlardan alınan yumurtaları inkubasiya etdikdə embrionların bir hissəsi inkubasiya dövründə ölür, əksəriyyəti isə yumurtadan çıxanda onlardan ayrılan külli miqdarda xəstəlik törədiciləri çıxış

şkafinda sağlam cücələrin də yoluxmasına səbəb olurlar.

Beləliklə apardığımız müayinələrin nəticələri göstərdi ki, fermer quşçuluq təsərrüfatlarında baytar-sanitar tədbirlərinə ciddi riayət edilmədiyi üçün Staf. pyogenes.aereus və Step.faecalis quşlar arasında geniş yayılmışdır və quşçuluğa böyük ziyan vurur.

ƏDƏBİYYAT

1. Фисинин В.И., Журавлев И.В. «Эмбриональное развитие птицы» Москва Агропромиздат 1990, стр 121-131.
2. Фисинин В.И. «Промышленном птицеводстве» Москва Агропромиздат 1991, стр 245-250.
3. Кривописин И.П., Злочевская К.В.. «Инкубация» Москва Агропромиздат 1990, стр 119-128.
4. Mikayılov M.S. «Ətlik quşçuluq təsərrüfatlarında şərti patogen mikrobların törətdikləri xəstəliklər və onlara qarşı mübarizə tədbirlərinin təkmilləşdirilməsi» Dis. Avtoreferat. Bakı 1994, 24 S.
5. Şirinov F.B. «Quşların xəstəlikləri» Bakı 2003, 340 S.
6. Краснобаев Ю.В., Краснобаева О.А. «Дезинфекция инкубационных яиц» Ж. Ветеринария, 2012 № 5, стр 19-22.
7. Mikayılov M.S.,

Изучение эпизоотологической ситуации стафилококкоза и стрептококкоза птиц

М.С.Микайлов, А.Р.Аскеров, Н.Г.Гулиев, Э.Э.Ахундов

Для выяснения эпизоотологической ситуации обобщено последний трехлетний ветеринарный отчет.

Было проанализировано причины распространения стафилококкоза и стрептококкоза в фермерских птицеводческих хозяйствах с. Шабранском и Шамахинском районах.

Бактериологическому исследованию была подвергнута 97 инкубационных яиц, 111 эмбрионы задохлики и 185 костный мозг павших птиц.

Ключевые слова: стафилококкоз, стрептококкоз, птицы, бактериологические исследования, эмбрион.

The study of the epidemiological situation of starhylococcosis and streptococcosis of birds

M.S.Mikailov, A.R.Askarov, N.G.Guliyev, E.E.Akhundov

Bacteriological examination was subjected to 97 hatching eggs, 111 embryos whippets and 185 bone marrow birds died.

Intensification of poultry production, transfer it to the farm base with a concentration of large numbers of birds in a limited area, contributes to the pathogenic properties of different microorganisms.

Once in such an environment the bacteria infect the beginning of weak birds increase their virulence and subsequently cause disease healthy birds. This situation has led to a change in course and clinical manifestations of a number of diseases, especially diseases caused by pathogens starhylococcosis and streptococcosis.

Key words: starhylococcosis, streptococcosis, poultry, bacteriological research, the embryo.
